

Politika upravljanja i korištenja zemljišta za implementaciju transevropske mreže prirodnih područja (TEN-N)

Pregled, sinteza i preporuke

Cilj Strategije Evropske unije za biodiverzitet do 2030. je usmjeriti biodiverzitet Evrope prema oporavku do 2030. godine. Ključna sastavnica ove strategije je razvoj **transevropske mreže prirodnih područja (TEN-N)** određivanjem dodatnih zaštićenih područja i ekoloških koridora za prioritetna staništa i vrste u Evropi.

U ovom sažetku dati su pregled, sinteza i preporuke o odgovarajućim mehanizmima upravljanja, politikama korištenja zemljišta i finansijskim instrumentima za stvaranje otporne mreže TEN-N. Sažetak je posebno važan za nacionalne i regionalne vlade i tijela nadležna za očuvanje prirode, poljoprivredu i šumarstvo, za prostorne planere i za Evropsku komisiju.

Ovaj dokument je izrađen je uz savjetovanje sa širokim **rasponom dionika**, kao što su vlade država članica EU, upravitelji zaštićenih područja, planeri za korištenje zemljišta, nevladine organizacije i građani. Obuhvata **studije slučaja** u šest regija u Dunavsko-karpatškoj regiji, Finskoj, Francuskoj, Portugalu, Španiji i Njemačkoj. U procjeni se primjenjuje **analiza političke ekonomije**¹ koja uključuje razgovore, radionice i sveobuhvatan pregled literature, kako bi se utvrdile prepreke zajedničkom upravljanju i uspješni okviri za izgradnju ekološke povezanosti. Nalazi se upotrebljavaju za utvrđivanje mogućih puteva promjena i intervencija kojima se **Zelena i Plava infrastruktura** integrišu u podršku **biodiverzitetu i održivom razvoju**.

Glavni rezultati pregleda

Mnoge evropske zemlje suočavaju se sa zajedničkim izazovima u upravljanju sa ciljem efikasnog provođenja i zaštite ekološke povezanosti zaštićenih područja, uprkos tome što imaju uspostavljene okvire za usmjeravanje na nivou Evropske unije i (pod)nacionalne okvire. Ovim pregledom utvrđena su četiri osnovna uzroka: (1) **slabi propisi i ograničena implementacija**; (2) **loše upravljanje sukobima**; (3) **neodrživo korištenje zemljišta i razvoj infrastrukture**; i 4. **nedostaci u finansiranju, tehničkim sposobnostima i znanju**.

Politike često nemaju potreban efekat na prostorno planiranje na relevantnom nivou za provođenje, i zato ne štite ekološke koridore od projekata koji ih oštećuju ili uništavaju. To je pogoršano **nedostatkom formalnih pravila za strateško planiranje u određenim gospodarskim sektorima**. U nekoliko zemalja **nedostaci u zakonodavstvu** narušavaju pravilnu implementaciju na lokalnom nivou ili dovode do isključivo dobrovoljnog i *ad hoc* pristupa. U tim se slučajevima ekološka povezanost formalno ne uzima u obzir pri donošenju odluka. Implementacija je također obilježena **nedostatkom političkih poticaja** i slabim zanimanjem za **primjenu**.

Kad je riječ o povezivosti, često postoji **neusklađenost između obima implementacije** (odgovorno tijelo) i **obima potrebnog djelovanja**. Taj problem je pojačan **nedostatkom osoblja i ekološkog stručnog znanja**, posebno na nižim administrativnim nivoima.

Javno finansiranje je dostupno za podršku ekološkoj povezivosti, ali se često bazira na projektima, pa **mu nedostaju dugoročna perspektiva i zaštitne mjere**. Osim toga, to obično nije dovoljno za zadovoljavanje ključnih potreba za finansiranjem, zbog čega **mnoge mreže zaštićenih područja nemaju dovoljno sredstava**. Osim toga, tokovi javnog finansiranja se ne upotrebljavaju uvijek na najciljaniji način relevantan za ostvarivanje koristi od povezivosti (npr. zajednička poljoprivredna

¹ Analiza političke ekonomije je „skup koncepata, pitanja i alata koji mogu pomoći u boljem razumijevanju međudjelovanja političkih, gospodarskih, socijalnih i kulturnih procesa te načina na koji oni stvaraju određene ishode“.

politika). **Instrumenti privatnog finansiranja** razvijaju se usporedno, ali su i dalje prilično mali i rascjepkani.

Preporuke

Kako bi se riješio niz prethodno navedenih pitanja, u sažetku se navode četiri komplementarna **načina promjene**² kao skup uslova sa **odgovarajućim intervencijama** za vlade i druga tijela za implementaciju na evropskom, nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou u različitim sektorima korištenja zemljišta. Te intervencije su ilustrirane sa nekoliko primjera dobre prakse.

Put 1. – regulatorni okvir: Ako postoji odgovarajući regulatorni okvir, ako se dobro provodi i ako ga podržavaju čvrsti poticaji, *različite* grupe dionika pružaju podršku *jer* prepoznaju vrijednosti, koristi i važnost ekološke povezanosti za ljude i divlju floru i faunu. Preporučene intervencije:

- ✓ **Pregled postojećih politika i zakonodavstva:** osigurati uspostavu pravnih obveza sa obvezujućim efektom na prostorno planiranje i participativni postupak donošenja odluka
- ✓ **Poboljšati implementaciju:** osigurati odgovarajući (politički) mandat, osoblje, finansiranje i implementaciju
- ✓ **Uključiti povezivost u sektorske politike:** osigurati usklađenost politika (uključujući infrastrukturu, poljoprivredu i šumarstvo) i sinergije sa drugim prostornim planiranjem
- ✓ **Rješavanje sukoba oko korištenja zemljišta:** primjenjivati dobrovoljne pristupe, između ostalog inovativne alate kao služnost očuvanja

Put 2. Održivi gospodarski razvoj: Ako je gospodarski razvoj povezan sa jasnim smjernicama za mjere ublažavanja, uzimanjem u obzir usluga ekosistema i sprječavanjem sukoba u vezi sa korištenjem zemljišta putem međusektorske saradnje, *tada* se prelazi na održivi gospodarski model koji vrednuje i profitira zelenu infrastrukturu *jer* je snaga svakog sektora uravnotežena kada svi moraju raditi na uzajamnim koristima. Preporučene intervencije:

- ✓ **Uključivanje poljoprivrednika i šumara, te rješavanje sukoba sa vlasnicima zemljišta:** izgraditi dugoročne obaveze i povjerenje sa pravovremenim i odgovarajućim poticajima
- ✓ **Uključiti povezivost u planiranje i procjene:** provoditi strateško planiranje za infrastrukturne projekte, primjenjivati programski pristup za postojeću infrastrukturu i prepoznati višestruke koristi povezivosti na nivou pejzaža

Put 3. – izgradnja znanja i kapaciteta: Ako se razvije i iskomunicira odgovarajuća baza znanja, tehničke i ljudske sposobnosti, poboljšavaju se *planiranje* i projektovanje, kao i implementacija dobro povezane i otporne mreže TEN-N *jer* će se time svim relevantnim sektorima olakšati pristup najkorisnijim rješenjima uz optimizirane troškove. Preporučene intervencije:

- ✓ **Optimizacija uloge profesionalnih mreža i institucija:** stvoriti zajednicu prakse
- ✓ **Podizanje svijesti i pružanje osposobljavanja:** uključiti odgovarajuće smjernice i naučno utemeljeno utvrđivanje normi
- ✓ **Promovisati i osigurati odgovarajuća finansijska sredstva i alate:** u najvećoj mogućoj mjeri iskoristiti postojeća finansijska sredstva i istražiti nove instrumente
- ✓ **Izgradnja poslovnih i gospodarskih vještina među stručnjacima:** otključavanje inovativnih mogućnosti za ulaganja

Put 4. – Osnaživanje i upravljanje sukobima: Ako se civilno društvo osnaži, a uzroci sukoba razjasne okupljanjem aktera, *može* se izgraditi angažman, upravljati sukobima te poboljšati povjerenje i saradnja dionika *jer* inicijative odozdo prema gore i poboljšanja potiču pozitivne promjene. Preporučene intervencije:

- ✓ **Osnaživanje civilnog društva:** stvoriti uključivo političko okruženje otvoreno za promjene, podržati lokalne predvodnike
- ✓ **Povećati učestvovanje dionika:** uspostaviti nacionalne i prekogranične međusektorske mreže
- ✓ **Primijeniti upravljanje sukobima i saradničko učenje:** razvijati zajedničku viziju, raditi kao ravnopravni, pratiti ishode i prilagođavati se

² Put promjene je „objašnjenje kako bi poželjan ishod mogao nastati zbog djelovanja (možda više) drugih aktera”.

Navedeni su putevi komplementarni i uključuju različite mjere na različitim nivoima. Upravljanje, politika i finansiranje su ključne sastavnice za omogućavanje ili ometanje uspješne implementacije povezanog sistema zaštićenih i očuvanih područja širom Evrope.

Revizija je dio [projekta NaturaConnect](#), čiji je cilj podržati efikasno određivanje i implementaciju mreže TEN-N u državama članicama EU pružanjem naučnih i političkih podataka, smjernica i alata za donošenje odluka. Saznajte više o postojećim evropskim pravnim okvirima i sistemima upravljanja u različitim zemljama u [cijelom izvještaju](#).

Funded by
the European Union

NaturaConnect receives funding under the European Union's Horizon Europe research and innovation programme under grant agreement number 101060429.

www.naturaconnect.eu

[@naturaconnect](https://www.linkedin.com/company/naturaconnect)

naturaconnect@iiasa.ac.at

[@naturaconnect](https://twitter.com/naturaconnect)